

Dynamiske referenceværker i nationalbibliografien

DF
Revy Debat

Af Dorte Nielsen &
Inger Heyerdahl-Jensen

Dette indlæg er oprindeligt skrevet som et brev til Nationalbibliografisk udvalg under Biblioteksstyrelsen.

I indlægget konstateres der en mangel i den nationalbibliografiske registrering af dynamiske, elektroniske referenceværker. En mangel, der ifølge forfatterne, får alvorlige konsekvenser for bibliotekernes identifikation, lokalisering og anskaffelse af referenceværker.

Dorte Nielsen
Lektor, Danmarks Biblioteksskole
dn@db.dk
Inger Heyerdahl-Jensen
Teamleder, Det Nordjyske Landsbibliotek
ihj@njl.dk

Kulturarvsudredningen

I maj 2001 bad Folketingets Kulturudvalg kulturministeren udarbejde en udredning om kulturarvens bevaringstilstand i forbindelse med Kulturbevaringsplan 2010. Kulturministeren nedsatte to udvalg, ét, der skulle behandle den fysiske kulturarv, og ét, der skulle behandle den elektroniske. Da formålet med udvalget var langtidsbevaring, var medlemmerne af de to udvalg ud over ministerielle embedsmænd typisk repræsentanter for arkiv- og museumsverdenen, herunder biblioteker med museale forpligtelser. I hver udvalg sad tillige en repræsentant for Biblioteksstyrelsen. Den danske biblioteksverden var således repræsenteret i udvalgene på følgende måde:

Udvalget for den fysiske kulturarv

Direktør for Det kongelige Bibliotek
Erland Kolding Nielsen

Direktør i Biblioteksstyrelsen
Jens Thorhauge

Udvalget for den elektroniske kulturarv

Direktør for Statsbiblioteket
Niels Mark

Vicedirektør i Biblioteksstyrelsen
Bo Öhrström

I den forgangne sommer barslede udvalget med en udredning:

Udredning om bevaring af kulturarven.
Kbh. : Kulturministeriet, 2003. - 276 sider
ISBN: 87-7960-039-5
Også tilgængelig på:
www.kum.dk/sw5953.asp

Dynamiske internetdokumenter

Det, som her ligger os på sinde, er udvalgets anbefalinger vedrørende registrering af dynamiske internetdokumenter, der ikke er omfattet af pligtafleveringen, og som p.t. ikke registreres i Nationalbibliografien.

Udvalget anbefaler periodisk download af hele den danske del af Internettet med den begrundelse, at Internetdokumenterne dermed gøres tilgængelige for eftertiden. Udvalget foreslår ikke en egentlig nationalbibliografisk registrering af de enkelte dokumenter. Med dette forslag varetager udvalget deres kommissorium, nemlig langtidsopbevaring af kulturarven. Udvalgets forslag sikrer den museale opbevaring af den danske del af Internettet, således som det er deres opgave.

Vigtige værktøjer

De dynamiske Internetdokumenter har imidlertid ikke udelukkende kulturhistorisk interesse. Et udsnit af dem udgør tillige vigtige værktøjer for referencearbejdet. Dengang referencekilder udelukkende var trykte, udgjorde vedligeholdelse og opdatering et stort problem. Der var

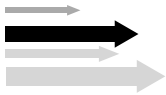
mange måder at løse dette problem på: Vore mest professionelle og mest anvendte kilder blev vedligeholdt gennem løbende tillæg og tilvækster, kumuleringer, som løbskystemer, på kort mm. Størsteparten af disse værker, ikke mindst vejvisere og løbende bibliografier, er i dag konverteret til dynamiske elektroniske dokumenter, typisk tilgængelige via Internettet. Det har betydet store fremskridt for kildernes aktualitet – og store tilbageskridt med hensyn til muligheden for på professionel vis at anskaffe og (gen)finde disse kilder, når der er brug for dem i referencearbejdet.

Formålet med pligtaflevering og nationalbibliografisk registrering omfatter jo ikke alene det (kultur)historiske aspekt. Pligtafleveringen har tillige til formål at danne grundlag for den nationalbibliografiske registrering.

Den nationalbibliografiske registrering har tillige et nutidigt anvendelsesaspekt, nemlig at danne grundlag for bibliotekernes materialevalg og at sikre, at dokumenterne kan genfindes ud fra professionelle søgekriterier, når der er brug for dem.

Når dynamiske Internetdokumenter ikke registreres i nationalbibliografien, vanskeliggøres bibliotekernes løbende overvågning med henblik på anskaffelse af de væsentligste nutidige referencekilder, nemlig de elektroniske.

Fortsættes side 17

Fortsat fra side 16

Når dynamiske Internetdokumenter ikke registreres og klassificeres i nationalbibliografien, umuliggøres en kvalificeret aspektanalyse i forbindelse med referencearbejdet.

Når en professionel informationssøger modtager en forespørgsel på et dokument, en information eller et emne, er første handling (efter det opklarende referenceinterview) at identificere relevante kilder til besvarelse/løsning af forespørgslen. Dette foregår typisk gennem en overvejelse af, hvilke emneområder der med rimelighed kunne tænkes at behandle det foreliggende problem. Ved hjælp af en emnesøgning på klassemærker identificeres relevante kilder. Tidligere foregik denne søgning typisk i læsesalens kartotek. Hvis egen samling ikke disponerede over de nødvendige eller tilstrækkelige kilder, udvidedes aspektanalysen til at foregå i fælleskatalog(er), i nationalbibliografier eller i diverse mønsterfortegnelser. På grund af manglende registrering på såvel lokalt, nationalt som internationalt plan er det p.t. ikke muligt at søge systematisk på de væsentligste moderne referencekilder. Det er heller ikke muligt at undersøge, hvilke biblioteker, der ejer de kilder, biblioteket ikke selv har adgang til. Bibliotekernes gensidige hjælp til løsning af referencespørgsmål er altså sat væsentligt tilbage trods den reelle forbedring af kilderne.

Den nok væsentligste mønsterfortegnelse over elektroniske kilder har vi i *Gale Directory of Online, Portable, and Internet Databases*. I trykt udgave og som CD-ROM med titlen: *Gale Directory of Databases*. Ifølge DanBib er der i Danmark ti biblioteker, der har abonnement på dette værk i trykt udgave eller som CD-ROM: fem folkebiblioteker: og fem forskningsbiblioteker. Hvem, der har abonnement på den elektroniske udgave (tilgængelig gennem Dialog, Datastar og direkte hos Gale Group, alle ejet af Thomson), er det af gode grunde ikke muligt at se, men der er næppe mange folkebiblioteker, der benytter denne mulighed.

Søgemaskinerne er ikke tilstrækkelige

Det været fremme har i debatten, at muligheden for søgning i de store søgemaskiner på Internettet overflødiggør den nationalbibliografiske registrering. Dette er på ingen måde tilfældet:

1. Mange af disse kilder er pasordbelagte og/eller skjuler sig bag firewalls og i den 'dybe' web.
2. Søgemaskinerne giver udelukkende mulighed for verifikativ søgning: Kun de i forvejen kendte kilder kan søges på disse, mens en systematisk aspektanalyse ikke er mulig.

3. Denne type kilder har en relativt ringe over all-popularitet, hvilket medfører, at de bliver ranket så langt nede i fremvisningen, at de reelt vil drukne hos søgemaskiner, der som Google opererer med linkpopularitet i deres rank-algoritme.

Kulturarvsudvalgene har haft en sammensætning og et kommissorium, som klart lægger op til, at de skal beskæftige sig med kulturarvsaspektet ved pligtaflevering og nationalbibliografi, og man kan på ingen måde forvente, at de skulle varetage biblioteksvæsenets standende behov for løbende overvågning af markedet for dynamiske referenceværker, endside behovet for effektiv og professionel identificering af referencekilder gennem aspektanalyser. På den anden side er udvalgets arbejde med kulturarven reguleret af lovgivningen, og udvalgets anbefalinger kan derfor forventes at få indflydelse på fremtidig lovgivning og – derigennem – fremtidig praksis.

Derfor må nogen varetage bibliotekernes behov, og vi vil hermed opfordre Nationalbibliografisk Udvalg til at arbejde for, at den del af vore referencekilder, der publiceres i tidens foretrukne medium, som dynamisk Internetdokument, bliver indfanget i den nationalbibliografiske registrering, således at det også for fremtidens informationsprofessionelle bliver muligt at anskaffe de væsentlige kilder og genfinde dem, når der er brug for dem.